

Dosarul nr. 3ra-692/21

Prima instanță: Judecătoria Chișinău, sediul Rîșcani – I. Secrieru-Coșleț
Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău – A. Bostan, G. Dașchevici, V. Negru

DECIZIE

15 iunie 2022

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție

în componență:

Președintele ședinței, judecătorul
judecătorii

Tamara Chișca-Doneva
Ala Cobăneanu
Nina Vascan
Nicolae Craiu
Maria Ghervas

examinând recursul depus de către Casa Națională de Asigurări Sociale,
în cauza de contencios administrativ intentată la acțiunea depusă de către
Claudia Mandraburcă împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale cu privire
la contestarea actului administrativ și obligarea emiterii actului administrativ,
împotriva deciziei din 20 aprilie 2021 a Curții de Apel Chișinău, prin care s-
a respins apelul depus de către Casa Națională de Asigurări Sociale și s-a
menținut hotărârea din 29 octombrie 2020 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani,
prin care s-a admis parțial acțiunea depusă de către Claudia Mandraburcă,

constată:

La 22 iunie 2020, Claudia Mandraburcă a depus acțiune în procedura
contenciosului administrativ împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale cu
privire la contestarea actului administrativ și obligarea emiterii actului
administrativ.

În motivarea acțiunii a invocat că a fost soția defunctului XXX, decedat la
XXX, fost președinte al Judecătoriei Șoldănești și care era beneficiar de pensie
pentru vechime în muncă în cuantum de 21 240 de lei.

Reclamanta a notat că după decesul soțului, la 31 ianuarie 2020, s-a adresat
Casei Naționale de Asigurări Sociale cu cererea nr. 1 privind stabilirea pensiei de
urmaș în cuantum de 50 % din pensia soțului decedat.

Prin scrisoarea nr. M-398/20 din 05 martie 2020, Casa Națională de
Asigurări Sociale a refuzat să emită un act administrativ individual de a stabili
Claudiei Mandraburcă pensia de urmaș, invocând că soțul acesteia beneficia de
pensie pentru vechime în muncă conform Legii cu privire la statutul judecătorului
nr. 544-XIII din 20 iulie 1995. Respectiv, Casa Națională de Asigurări Sociale a
constatat că nu există niciun temei legal potrivit căruia autoritatea de asigurări
sociale de stat trebuia să stabilească pensia de urmaș din pensia pentru vechime în
muncă a soțului decedat.

Considerând ilegal refuzul nr. M-398/20 din 05 martie 2020 emis de Casa Națională de Asigurări Sociale, la 09 aprilie 2020, reclamanta a depus cererea prealabilă nr. 2, solicitând stabilirea pensiei de urmaș în cuantum de 50 % din pensia soțului decedat.

Însă, prin răspunsul nr. M-882/20 din 19 mai 2020, Casa Națională de Asigurări Sociale a considerat întemeiat refuzul său din 05 martie 2020 și a respins cererea prealabilă.

Reclamanta a considerat ilegal refuzul organului de asigurări sociale de a-i stabili pensia de urmaș, deoarece în opinia sa întrunește condițiile impuse de lege, și anume a fost căsătorită cu XXX timp de 44 de ani și după decesul acestuia nu s-a recăsătorit, fapt confirmat prin buletinul de identitate, certificatul de căsătorie și certificatul privind starea civilă.

De asemenea, Claudia Mandraburcă a remarcat că, la momentul decesului soțului său, ea avea împliniți 67 de ani și beneficia de o pensie în cuantum de 2 372,95 de lei, adică de 10 ori mai mică decât pensia de care beneficia soțul.

Reclamanta Claudia Mandraburcă a solicitat prin cererea de chemare în judecată:

- anularea refuzului Casei Naționale de Asigurări Sociale nr. M-398/20 din 05 martie 2020 privind emiterea actului administrativ individual de stabilire a pensiei de urmaș;

- anularea actului administrativ nr. M-882/20 din 19 mai 2020, prin care Casa Națională de Asigurări Sociale a respins cererea prealabilă;

- obligarea Casei Naționale de Asigurări Sociale să emită act administrativ individual favorabil, prin care să stabilească Claudiei Mandraburcă pensie de urmaș în cuantum de 50 % din pensia soțului decedat XXX, a cărei cuantum constituia 80 % din salariul funcției de președinte al judecătoriei, începând cu data de XXX (ziua decesului soțului);

- obligarea Casei Naționale de Asigurări Sociale să emită act administrativ individual favorabil, prin care să se dispună indexarea pensiei de urmaș stabilite, luând drept bază de calcul salariul funcției de președinte al judecătoriei.

Prin hotărârea din 29 octombrie 2020 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani, s-a admis parțial acțiunea depusă de către Claudia Mandraburcă.

S-au anulat actul administrativ – scrisoarea nr. M-398/2020 din 05 martie 2020 și nr. M-882/2020 din 10 mai 2020 emise de Casa Națională de Asigurări Sociale privind respingerea acordării dreptului la pensie de urmaș.

S-a obligat Casa Națională de Asigurări Sociale, oficiul teritorial competent, să emită act administrativ individual, prin care să stabilească și să achite Claudiei Mandraburcă pensia de urmaș, începând cu 31 ianuarie 2020, în mărime de 50 % din pensia aflată în plată soțului decedat XXX.

În rest, acțiunea s-a respins (f.d. 62, 66-75).

La 09 noiembrie 2020, Casa Națională de Asigurări Sociale a depus apel nemotivat împotriva hotărârii din 29 octombrie 2020 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani, solicitând casarea hotărârii și emiterea unei decizii noi, prin care să fie respinsă acțiunea ca neîntemeiată (f.d. 77). Din avizul de recepție a corespondenței DS8000429266AS rezultă că copia hotărârii motivate a fost notificată Casei Naționale de Asigurări Sociale la 23 noiembrie 2020 (f.d. 79). La 30 noiembrie 2020, Casa Națională de Asigurări Sociale a depus motivarea apelului (f.d. 83-87).

La 30 noiembrie 2020, Claudia Mandraburcă a depus apel nemotivat împotriva hotărârii din 29 octombrie 2020 a Judecătorei Chișinău, sediul Rîșcani, solicitând casarea hotărârii în partea pretențiilor respinse și emiterea în această parte a unei decizii noi, prin care să fie admisă integral acțiunea (f.d. 82).

Astfel, instanța de recurs constată că la demararea căii de atac în ordine de apel, Casa Națională de Asigurări Sociale a respectat termenul de atac instituit la art. 232 din Codul administrativ.

Totodată, Colegiul atestă că prin încheierea din 19 ianuarie 2021 a Curții de Apel Chișinău s-a declarat inadmisibil apelul depus de Claudia Mandraburcă, în temeiul art. 236 alin. (1) și (2) lit. e) din Codul administrativ, din motiv că motivarea apelului nu a fost depusă în termenul prevăzut de lege (f.d. 94-95).

Judecând cauza în ordine de apel, Curtea de Apel Chișinău prin decizia din 20 aprilie 2021 a respins apelul depus de Casa Națională de Asigurări Sociale și a menținut hotărârea din 29 octombrie 2020 a Judecătorei Chișinău, sediul Rîșcani (f.d. 115, 116-125).

În consolidarea soluțiilor prima instanță și instanța de apel au reținut, în privința temeiului de inadmisibilitate invocat de pârâtă, că în cazul în care Casa Națională de Asigurări Sociale a considerat că cererea reclamantei nu ține de competența sa, urma să acționeze conform art. 74 din Codul administrativ. Mai mult ca atât, având în vedere că prezenta acțiune este una în obligare, aplicabile sunt dispozițiile art. 208 alin. (3) din Codul administrativ.

În privința fondului cauzei, instanțele inferioare au considerat că reclamanta corespunde cerințelor impuse de art. 24-27 din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998, deoarece s-a aflat în căsătorie cu defunctul din anul 1975, iar după decesul soțului nu s-a recăsătorit.

La fel, instanțele au dedus că art. 26 din Legea nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998 nu indică expres că în cazul în care defunctul beneficia de pensie pentru vechime în muncă, baza de calcul pentru pensia de urmaș constituie pensia potențială de dizabilitate severă. În opinia instanțelor, nu este just de a egala situația deținătorilor de pensie pentru vechime în muncă și cea a persoanelor ce beneficiau de pensie de dizabilitate accentuată sau medie și că Claudia Mandraburcă urma să beneficieze de o pensie de urmaș conform proporției prevăzute la art. 25 lit. (b) în coroborare cu art. 26 din Legea nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998 din pensia aflată în plată lui XXX, conform deciziei din 27 noiembrie 2019 și actelor judecătorești emise în acest sens.

Cu referire la obligarea Casei Naționale de Asigurări Sociale să indexeze pensia, instanțele inferioare au remarcat că mențiunea în cauză nu urmează a fi expusă expres în actul emis de instanța de judecată, ci aplicat de către organul asigurărilor sociale la etapa de executare, conform art. 13 din Legea nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998.

În fortificarea poziției primei instanțe, Curtea de Apel a precizat că statul este obligat să ia măsuri ca orice om să aibă un nivel de trai decent, care să-i asigure sănătatea și bunăstarea lui și familiei sale, iar una din aceste obligații este garantată de art. 9 lit. c) din Legea nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998, și anume dreptul la pensia de urmaș.

În acest sens, instanța de apel a observat că, la momentul decesului, XXX îndeplinea condițiile stabilite în Legea nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998 și putea beneficia și de pensia pentru limita de vârstă, fapt ce denotă netemeinicia

argumentelor Casei Naționale de Asigurări Sociale precum că Legea cu privire la statutul judecătorului nu prevede posibilitatea stabilirii pensiei de urmaș.

Referitor la argumentul Casei Naționale de Asigurări Sociale precum că prima instanță incorect a dispus achitarea pensiei de urmaș începând cu 31 ianuarie 2020, instanța de apel a subliniat că dreptul Claudiei Mandraburcă a luat naștere odată cu manifestarea voinței acesteia, care s-a realizat la 31 ianuarie 2020.

La 26 aprilie 2021, Casa Națională de Asigurări Sociale a depus prin poștă electronică la Curtea de Apel Chișinău recurs nemotivat împotriva deciziei din 20 aprilie 2021 a Curții de Apel Chișinău, solicitând casarea integrală a deciziei recurate și emiterea unei decizii noi (f.d. 125, 126).

La 12 mai 2021, Casa Națională de Asigurări Sociale a depus prin poștă electronică la Curtea de Apel Chișinău și la Curtea Supremă de Justiție motivarea recursului împotriva deciziei din 20 aprilie 2021 a Curții de Apel Chișinău (f.d. 128, 129-132, 141, 142-145).

Argumentele recursului în esență se rezumă la faptul că instanțele inferioare nu au constatat și elucidat pe deplin circumstanțele ce au importanță pentru justa soluționare a cauzei, iar drept consecință au interpretat și aplicat în mod eronat normele de drept material pertinente la caz.

În opinia recurente, instanța de apel a interpretat și aplicat eronat dispozițiile art. 24-27 din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998, or, din interpretarea acestora rezultă cert că pensia de urmaș se acordă doar dacă persoana decedată beneficia de pensie pentru limita de vârstă sau de pensie de dizabilitate, în caz contrar se stabilește procentual din pensia potențială de dizabilitate severă.

Astfel, din motiv că soțul decedat al intimatei beneficia de o pensie pentru vechime în muncă, la caz nu sunt aplicabile prevederile art. 25 din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998.

Totodată, conform art. 11 din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998, persoana care poate obține mai multe categorii de pensii poate opta pentru o singură categorie, iar rolul organului de asigurări sociale este de a analiza oportunitatea unui transfer.

Succesiv, recurenta a considerat că dreptul la opțiune se acordă de la data depunerii cererii și documentelor necesare, iar în speță nu este clar prin care înscrisuri se confirmă că intimata s-a adresat la 31 ianuarie 2020 Casei Naționale de Asigurări Sociale cu solicitarea de a-i fi stabilit dreptul la pensia de urmaș.

Ba mai mult ca atât, intimata nici nu s-a adresat organului de asigurări sociale teritorial cu o solicitare de stabilire a pensiei de urmaș, ci s-a adresat nemijlocit la organul ierarhic superior – Casa Națională de Asigurări Sociale cu cerere prealabilă. În aceste circumstanțe, la caz, nu a fost emis vreun act administrativ individual de stabilire sau respingere a unei cereri privind solicitarea unui astfel de drept.

Prevederile art. 40 din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998 stabilesc cert că decizia privind stabilirea pensiei sau respingerea cererii de pensionare pot fi contestate la Casa Națională de Asigurări Sociale, iar în caz de dezacord cu decizia emisă, aceasta poate fi contestată în instanța de contencios administrativ.

Astfel, recurenta a menționat că, prin prisma dispozițiilor art. 165 alin. (1) din Codul administrativ, în speță, lipsește actul administrativ individual defavorabil, care trebuia contestat cu cerere prealabilă la Casa Națională de Asigurări Sociale. Prin urmare, la caz, nu a fost respectată procedura prealabilă, deoarece nu există vreun act administrativ individual.

Din acest considerent, instanțele inferioare eronat au apreciat că, potrivit Codului administrativ, scrisorile nr. M-398/20 și nr. M-882/20 ale Casei Naționale de Asigurări Sociale sunt acte administrative individuale.

Recurenta Casa Națională de Asigurări Sociale a solicitat prin cererea de recurs casarea deciziei din 20 aprilie 2021 a Curții de Apel Chișinău și emiterea unei decizii noi.

Prin referința depusă la 15 iunie 2021, intimata Claudia Mandraburcă a pledat pentru respingerea recursului Casei Naționale de Asigurări Sociale ca fiind neîntemeiat, cu menținerea deciziei din 20 aprilie 2021 a Curții de Apel Chișinău și a hotărârii din 29 octombrie 2020 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani.

Ulterior, prin referința depusă electronic la 14 iunie 2022, intimata Claudia Mandraburcă a invocat suplimentar că dispoziția pct. 3 din dispozitivul Hotărârii Curții Constituționale nr. 11 din 26 mai 2022, prin care s-a dispus că până la modificarea cadrului normativ, vor avea dreptul la pensia de urmaș persoanele indicate la articolul 25 alin. (1) din Legea nr. 156 din 14 octombrie 1998, inclusiv copilul minor și/sau soțul supraviețuitor al persoanei decedate – titular de pensie specială, care la data decesului a întrunit condițiile pentru stabilirea pensiei pentru limită de vârstă. În acest caz pensia de urmaș se va calcula din mărimea pensiei pentru limită de vârstă, nu este aplicabilă speței, deoarece nu produce efecte juridice raporturilor juridico-publice născute până la 26 mai 2022, dar numai pentru viitor.

Prin încheierea din 16 iunie 2021 a Curții Supreme de Justiție s-a declarat admisibil recursul depus de către Casa Națională de Asigurări Sociale împotriva deciziei din 20 aprilie 2021 a Curții de Apel Chișinău și s-a numit spre examinare în fond, în complet de cinci judecători.

Conform articolului 245 alin. (1) și (2) din Codul administrativ, recursul se depune la instanța de apel în termen de 30 de zile de la notificarea deciziei instanței de apel, dacă legea nu stabilește un termen mai mic. Instanța de apel transmite neîntârziat Curții Supreme de Justiție recursul împreună cu dosarul judiciar. Motivarea recursului se prezintă Curții Supreme de Justiție în termen de 30 de zile de la notificarea deciziei instanței de apel. Dacă se depune împreună cu cererea de recurs, motivarea recursului se depune la instanța de apel.

Decizia Curții de Apel Chișinău a fost adoptată la 20 aprilie 2021. La materialele cauzei lipsesc înscrisuri din care ar putea fi constatat la ce dată a fost notificată recurentei copia dispozitivului deciziei. Recursul nemotivat a fost depus la 26 aprilie 2021 (f.d. 123, 124, 125, 126). Motivarea recursului a fost depusă la 12 mai 2021 (f.d. 128, 129-132, 141, 142-145). Conform avizului de recepție a corespondenței DS8001660842AS, copia deciziei motivate a fost notificată recurentei la 19 mai 2021 (f.d. 138).

În atare circumstanțe, Colegiul ajunge la concluzia că recurenta s-a conformat prevederilor legale stipulate la art. 245 din Codul administrativ privind termenul de depunere a recursului.

Potrivit articolului 247 din Codul administrativ, Curtea Supremă de Justiție examinează și soluționează recursul fără ședință de judecată.

La caz, Colegiul nu a considerat oportun de a cita participanții la proces pentru a se pronunța cu privire la problemele invocate în recurs, deoarece criticele recurente și ale intimitei au fost expuse cu suficientă claritate în cererea de recurs și în referința depusă asupra acesteia.

Verificând argumentele invocate în recurs, prin prisma materialelor din dosar, completul specializat pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ al Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție a ajuns la concluzia de a admite recursul și a casa integral decizia din 20 aprilie 2021 a Curții de Apel Chișinău și hotărârea din 29 octombrie 2020 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani, cu emiterea unei hotărâri noi de respingere a acțiunii.

Articolul 248 din Codul administrativ stipulează la alin. (1) lit. c) că, examinând recursul, Curtea Supremă de Justiție adoptă decizie prin care casează integral decizia instanței de apel și emite o nouă decizie.

În corespundere cu art. 21 alin. (1) din Codul administrativ, autoritățile publice și instanțele de judecată competente trebuie să acționeze în conformitate cu legea și alte acte normative.

Conform art. 22 alin. (1) din Codul administrativ, autoritățile publice și instanțele de judecată competente cercetează starea de fapt din oficiu. Acestea stabilesc felul și volumul cercetărilor și nu sunt legate nici de expunerile participanților, nici de cererile lor de reclamare a probelor.

În interpretarea coroborată a art. 244 alin. (2) cu art. 231 alin. (2) din Codul administrativ, pentru procedura de recurs se aplică corespunzător prevederile cap. III din cartea a treia, dacă din prevederile prezentului capitol nu rezultă altceva. Pentru procedura în apel se aplică corespunzător prevederile cap. II din cartea a treia, dacă din prevederile prezentului capitol nu rezultă altceva.

Prin prisma art. 194 alin. (2) din Codul administrativ, în procedura de examinare a cererilor de recurs, hotărârile și deciziile contestate se examinează din oficiu în privința existenței greșelilor procedurale și aplicării corecte a dreptului material.

Cercetând starea fapt în baza materialelor și lucrărilor dosarului, Colegiul constată că reclamanta Claudia Mandraburcă s-a aflat în căsătorie cu XXX începând cu 01 noiembrie 1975 (f.d. 23), iar la XXX, XXX a decedat (f.d. 25).

La fel, instanța de recurs atestă că, pe perioada vieții, XXX a fost beneficiar de pensie pentru vechime în muncă în mărime de 80 % din salariul mediu lunar al președintelui judecătoriei (f.d. 8-13,14-19, filele dosarului administrativ 21 și 22).

După decesul soțului, la 31 ianuarie 2020, Claudia Mandraburcă s-a adresat Casei Naționale de Asigurări Sociale cu cererea nr. 1 privind stabilirea pensiei de urmaș în cuantum de 50 % din pensia soțului decedat, motivând prin faptul că la până la momentul decesului soțului se afla la întreținerea deplină a lui (f.d. 29).

Prin scrisoarea nr. M-398/20 din 05 martie 2020, Casa Națională de Asigurări Sociale a comunicat Claudiei Mandraburcă că soțul său a fost beneficiar de pensie pentru vechime în muncă în baza Legii cu privire la statutul judecătoreului nr. 544-XIII din 20 iulie 1995 și reieșind din acest fapt nu există temei legal de a-i stabili pensia de urmaș după decesul soțului.

Totodată, Casa Națională de Asigurări Sociale a recomandat Claudiei Mandraburcă să se adreseze organului de asigurări sociale teritorial cu cerere privind examinarea oportunității transferului său la pensie de urmaș în temeiul Legii privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998 (f.d. 32 recto-verso).

Considerând ilegal refuzul nr. M-398/20 din 05 martie 2020, la 09 aprilie 2020, reclamanta s-a adresat Casei Naționale de Asigurări Sociale cu cererea prealabilă nr. 2, solicitând stabilirea pensiei de urmaș în cuantum de 50 % din pensia soțului decedat (f.d. 27-28 recto-verso).

Prin răspunsul nr. M-882/20 din 19 mai 2020, Casa Națională de Asigurări Sociale a considerat întemeiat refuzul său din 05 martie 2020 și a respins cererea prealabilă (f.d. 33).

Manifestându-și dezacordul cu acțiunile Casei Naționale de Asigurări Sociale, Claudia Mandraburcă a înaintat prezenta acțiune în contencios administrativ, prin care a solicitat:

- anularea refuzului Casei Naționale de Asigurări Sociale nr. M-398/20 din 05 martie 2020 privind emiterea actului administrativ individual de stabilire a pensiei de urmaș;

- anularea actului administrativ nr. M-882/20 din 19 mai 2020, prin care Casa Națională de Asigurări Sociale a respins cererea prealabilă;

- obligarea Casei Naționale de Asigurări Sociale să emită act administrativ individual favorabil, prin care să stabilească Claudiei Mandraburcă pensie de urmaș în cuantum de 50 % din pensia specială a soțului decedat XXX, a cărei cuantum constituia 80 % din salariul funcției de președinte al judecătoriei, începând cu data de XXX (ziua decesului soțului);

- obligarea Casei Naționale de Asigurări Sociale să emită act administrativ individual favorabil, prin care să se dispună indexarea pensiei de urmaș stabilite, luând drept bază de calcul salariul funcției de președinte al judecătoriei.

Fiind investită cu judecarea cauzei în prima instanță, Judecătoria Chișinău, sediul Rîșcani, prin hotărârea din 29 octombrie 2020 a admis parțial acțiunea depusă de către Claudia Mandraburcă, a anulat actul administrativ – scrisoarea nr. M-398/2020 din 05 martie 2020 și nr. M-882/2020 din 10 mai 2020 emise de Casa Națională de Asigurări Sociale privind respingerea acordării dreptului la pensie de urmaș și a obligat Casa Națională de Asigurări Sociale, oficiul teritorial competent, să emită act administrativ individual, prin care să stabilească și să achite Claudiei Mandraburcă pensia de urmaș, începând cu 31 ianuarie 2020, în mărime de 50 % din pensia aflată în plata soțului decedat XXX, iar în rest, a respins acțiunea (f.d. 62, 66-75).

Judecând cauza în ordine de apel, Curtea de Apel Chișinău prin decizia din 20 aprilie 2021 a respins apelul depus de Casa Națională de Asigurări Sociale și a menținut hotărârea din 29 octombrie 2020 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani (f.d. 111, 112-122).

În cadrul judecării recursului, intimata Claudia Mandraburcă, reprezentată de către avocatul Andrei Mandraburcă, a depus cerere cu privire la sesizarea Curții Constituționale a Republicii Moldova privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a art. III pct. 21 din Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 290 din 16 decembrie 2016.

Prin încheierea din 07 iulie 2021 a Curții Supreme de Justiție s-a admis cererea depusă de către Claudia Mandraburcă, reprezentată de către avocatul Andrei Mandraburcă, cu privire la sesizarea Curții Constituționale a Republicii Moldova privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a art. III pct. 21 din Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 290 din 16 decembrie 2016.

S-a remis Curții Constituționale a Republicii Moldova sesizarea depusă de către Claudia Mandraburcă, reprezentată de către avocatul Andrei Mandraburcă, în vederea examinării constituționalității art. III pct. 21 din Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 290 din 16 decembrie 2016.

Prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 11 din 26 mai 2022 (dosarul nr. 158g/2021), s-au admis parțial sesizările privind excepția de neconstituționalitate a articolului 24 alin. (1) din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998.

S-a recunoscut constituțional articolul 24 alin. (1) din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998, în măsura în care pensia de urmaș se acordă și persoanelor indicate la articolul 25 alin. (1) din această Lege, inclusiv copilului minor și/sau soțului supraviețuitor al persoanei decedate – titular de pensie specială, care la data decesului a întrunit condițiile pentru stabilirea pensiei pentru limită de vârstă.

S-a dispus că, până la modificarea cadrului normativ, vor avea dreptul la pensia de urmaș persoanele indicate la articolul 25 alin. (1) din Legea nr. 156 din 14 octombrie 1998, inclusiv copilul minor și/sau soțul supraviețuitor al persoanei decedate – titular de pensie specială, care la data decesului a întrunit condițiile pentru stabilirea pensiei pentru limită de vârstă. În acest caz pensia de urmaș se va calcula din mărimea pensiei pentru limită de vârstă.

Efectuând controlul judiciar al deciziei din 20 aprilie 2021 a Curții de Apel Chișinău și al hotărârii din 29 octombrie 2020 a Judecătorei Chișinău, sediul Rîșcani, prin prisma Hotărârii Curții Constituționale nr. 11 din 26 mai 2022, instanța de recurs constată că instanțele inferioare, judecând cauza, au interpretat și aplicat în mod eronat legea, circumstanță ce a dus la aprecierea eronată a raporturilor juridico-publice litigioase și emiterea unor soluții greșite și neîntemeiate.

În conformitate cu prevederile art. 3 din Codul administrativ, legislația administrativă are drept scop reglementarea procedurii de înfăptuire a activității administrative și a controlului judecătoresc asupra acesteia, în vederea asigurării respectării drepturilor și a libertăților prevăzute de lege ale persoanelor fizice și juridice, ținându-se cont de interesul public și de regulile statului de drept.

Prin prisma art. 20 din Codul administrativ, dacă printr-o activitate administrativă se încalcă un drept legitim sau o libertate stabilită prin lege, acest drept poate fi revendicat printr-o acțiune în contencios administrativ, cu privire la care decid instanțele de judecată competente pentru examinarea procedurii de contencios administrativ, conform prezentului cod.

Potrivit art. 189 alin. (1) din Codul administrativ, orice persoană care revendică încălcarea unui drept al său prin activitatea administrativă a unei autorități publice poate înainta o acțiune în contencios administrativ.

Articolul 224 alin. (1) lit. f) din Codul administrativ prevede că, examinând acțiunea în contencios administrativ în fond, instanța de judecată adoptă hotărâre

prin care respinge acțiunea ca fiind neîntemeiată, dacă nu sînt îndeplinite condițiile de adoptare a unei hotărîri prevăzute la lit. a)-e).

La caz, Colegiul reține că obiect al examinării prezentei cauze în instanța de contencios administrativ îl constituie verificarea legalității actului administrativ individual defavorabil al Casei Naționale de Asigurări Sociale privind respingerea cererii reclamantei Claudia Mandraburcă de a-i fi stabilită și achitată pensia de urmaș în mărime de 50 % din pensia soțului decedat, care beneficia de pensie specială pentru vechime în muncă.

Sub acest aspect este notabil că articolul 9 din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998 prevede că în sistemul public, se acordă următoarele categorii de pensii:

- a) pensie pentru limită de vîrstă;
- b) pensie de dizabilitate;
- c) pensie de urmaș;
- d) pensie specială;
- e) pensie anticipată pentru limită de vîrstă.

Conform art. 24 din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998, (1) pensia de urmaș se acordă dacă persoana decedată beneficia de pensie pentru limită de vîrstă sau de pensie de dizabilitate ori îndeplinea condițiile pentru obținerea unei pensii de dizabilitate prevăzute la capitolul II secțiunea 3 din prezenta lege.

Remarcabil este că redacția actuală a alin. (1) al art. 24 din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998 a fost modificată prin Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 290 din 16 decembrie 2016.

Din conținutul notei-informative la proiectul de Lege nr. 290 din 16 decembrie 2016, în special a modificărilor operate la Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998 rezultă că scopul prezentului proiect de lege constă în sporirea gradului de protecție socială a pensionarilor pentru a le asigura un trai decent, modificările introduse avînd la bază garantarea principiului egalității, echității sociale, contributivității, egalității și non-discriminării.

Astfel, unul din obiectivele urmărite prin introducerea acestor modificări a fost reducerea inechităților din sistemul de asigurări sociale, crearea unui sistem echitabil, sustenabil, transparent și sporirea beneficiilor în vederea asigurării unui trai decent.

Colegiul denotă din prevederile Legii privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998 că asigurările sociale de stat intervin în anumite circumstanțe, atât în cazul în care o persoană atinge vîrsta de pensionare, precum și cazul în care este necesară acordarea unui quantum suficient copiilor și/sau soțului/soției pentru a acoperi cheltuielile materiale pentru existență în urma decesului susținătorului. Această obligație asumată de asigurările sociale de stat este prevăzută în Secțiunea 4 din Legea privind sistemul public de pensii, fiind reglementată la art. 24-27 din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998.

În corespundere cu art. 25 alin. (1) lit. b) din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998, pensia de urmaș se stabilește soțului supraviețuitor dacă, la momentul decesului întreținătorului sau pe parcursul a 5

ani după deces, a împlinit vârsta de pensionare prevăzută la art. 41 alin. (1) sau a fost încadrat în grad sever sau accentuat de dizabilitate, a avut cel puțin 15 ani de căsătorie cu persoana decedată și nu s-a recăsătorit.

Așa, art. 25 alin. (1) lit. b) din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998 stabilește prima condiție materială în care soțul supraviețuitor poate beneficia de pensia de urmaș calculată în baza pensiei soțului decedat.

A doua condiție materială este impusă de art. 24 alin. (1) din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998, și anume că pensia de urmaș se acordă dacă persoana decedată beneficia de pensie pentru limită de vârstă sau de pensie de dizabilitate ori îndeplinea condițiile pentru obținerea unei pensii de dizabilitate prevăzute la capitolul II secțiunea 3 din prezenta lege.

Pentru a explicita sensul acestei dispoziții, este necesar de a o compara cu prevederile art. 24 alin. (1) până la modificările operate prin Legea 290/2016, care prevedeau că pensia de urmaș se acordă dacă persoana decedată era pensionar sau îndeplinea condițiile pentru obținerea unei pensii în conformitate cu prezenta lege.

Pornind de la raționamentul explicit al legiuitorului dedus din prevederile art. 24-27 din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998, modificată în anul 2016, pensia de urmaș urmează a fi acordată doar în două situații exhaustiv definite de legiuitor, și anume dacă persoana decedată beneficia de pensie pentru limita de vârstă, adică a împlinit vârsta prevăzută la art. 41 alin. (1), sau beneficiază de o pensie de dizabilitate.

Prin prezenta dispoziție, legiuitorul a exclus pensiile speciale precum sunt cele acordate judecătorilor, procurorilor, militarilor și altor categorii de persoane la atingerea unei vârste inferioare decât cea prevăzută la art. 41 alin. (1) din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998, din câmpul art. 24 alin. (1) din Lege. Altfel spus, pensia de urmaș nu poate fi calculată din pensia specială ce constituie pensia pentru vechime în muncă.

Curtea Constituțională a Republicii Moldova, examinând excepția de neconstituționalitate a articolului 24 alin. (1) din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998 (condițiile de acordare a pensiei de urmaș), a recunoscut constituțional articolul 24 alin. (1) din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998, în măsura în care pensia de urmaș se acordă și persoanelor indicate la articolul 25 alin. (1) din această Lege, inclusiv copilului minor și/sau soțului supraviețuitor al persoanei decedate – titular de pensie specială, care la data decesului a întrunit condițiile pentru stabilirea pensiei pentru limită de vârstă.

Totodată, Curtea Constituțională a dispus că, până la modificarea cadrului normativ, vor avea dreptul la pensia de urmaș persoanele indicate la articolul 25 alin. (1) din Legea nr. 156 din 14 octombrie 1998, inclusiv copilul minor și/sau soțul supraviețuitor al persoanei decedate – titular de pensie specială, care la data decesului a întrunit condițiile pentru stabilirea pensiei pentru limită de vârstă. În acest caz pensia de urmaș se va calcula din mărimea pensiei pentru limită de vârstă.

Curtea a precizat că această soluție este una provizorie și va acționa până când vor fi operate modificările de rigoare în legislație, în conformitate cu considerentele acestei Hotărâri.

Astfel, Colegiul consideră că, prin admiterea acțiunii depuse de Claudia Mandraburcă, instanțele inferioare au interpretat și aplicat eronat prevederile art. 24 alin. (1) din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998. Or, în condițiile speței și având în vedere dezideratele Curții Constituționale reținute în hotărârea nr. 11 din 26 mai 2022, este în afara oricărui dubiu că refuzul Casei Naționale de Asigurări Sociale de a-i stabili reclamantei pensia de urmaș din pensia specială a soțului decedat XXX, este legal și întemeiat.

Colegiul notează că, în sensul hotărârii Curții Constituționale nr. 11 din 26 mai 2022, reclamanta ar putea pretinde la pensia de urmaș a soțului titular de pensie specială, în cazul în care la data decesului acesta a întrunit condițiile pentru stabilirea pensiei pentru limită de vârstă, dar nicidecum nu din pensia specială de care a beneficiat soțul decedat. În acest caz, reclamanta poate pretinde la pensia de urmaș calculată din mărimea pensiei pentru limită de vârstă. Totodată, schimbarea pensiei presupune formalități juridice care trebuie îndeplinite.

Conjunctura acestor circumstanțe profilează legalitatea actului administrativ defavorabil emis în privința intimătei Claudia Mandraburcă privind refuzul de a-i stabili pensia de urmaș din pensia specială a soțului decedat, iar drept consecință denotă netemeinicia acțiunii depuse de către Claudia Mandraburcă și necesitatea respingerii acesteia.

Cu titlu subsecvent, în privința jurisprudenței în materie la care au făcut referire atât instanțele inferioare, cât și intimata în referințele depuse pe marginea recursului și care s-a stabilit la aplicarea prevederilor vechi ale legislației, Colegiul menționează că jurisprudența nu este imuabilă, ci din contra, progresivă în esență. În cazul oricărui reviriment jurisprudențial, condiția formală, prealabilă este existența, precum și necesitatea unei alternative de interpretare și aplicare a unor dispoziții legale. La caz, revirimentul practicii judiciare în materie au la bază modificările operate la art. 24 alin. (1) din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998 prin Legea nr. 290 din 16 decembrie 2016 și Hotărârea Curții Constituționale nr. 11 din 26 mai 2022 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 24 alin. (1) din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998 (condițiile de acordare a pensiei de urmaș), care a fost emisă în prezenta cauză de contencios administrativ, la sesizarea intimătei Claudia Mandraburcă. Or, aceste modificări au schimbat condițiile/cerințele față de soțul supraviețuitor care poate beneficia de pensia de urmaș calculată în baza pensiei soțului decedat.

Așadar, circumstanțele descrise permit instanței de recurs să conchidă că atât prima instanță, cât și instanța de apel au interpretat și aplicat eronat prevederile legii materiale, motiv din care actele judecătorești de dispoziție emise de acestea nu pot fi menținute, iar cererea de chemare în judecată depusă de către Claudia Mandraburcă urmează a fi respinsă, ca fiind neîntemeiată.

Din considerentele menționate, completul specializat pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ al Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite recursul, a casa integral decizia instanței de apel și hotărârea primei instanțe și de a emite o decizie nouă, prin care să respingă acțiunea în contencios administrativ depusă de către Claudia Mandraburcă.

Finalmente, Colegiul învederează că soluția asupra fondului cauzei, la care a ajuns instanța de recurs, este compatibilă cu prevederile articolului 6 § 1 CEDO, fiind prevăzută de art. 248 alin. (1) lit. c) din Codul administrativ, potrivit căruia examinând recursul, Curtea Supremă de Justiție adoptă decizie prin care casează integral decizia instanței de apel și emite o nouă decizie.

Conform articolelor 258 alin. (3), 248 alin. (1) lit. c) și 224 alin. (1) lit. f) din Codul administrativ, completul specializat pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ al Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

decide:

Se admite recursul depus de către Casa Națională de Asigurări Sociale.

Se casează integral decizia din 20 aprilie 2021 a Curții de Apel Chișinău și hotărârea din 29 octombrie 2020 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani și se emite o decizie nouă, prin care se respinge acțiunea în contencios administrativ depusă de către Claudia Mandraburcă împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale cu privire la contestarea actului administrativ și obligarea emiterii actului administrativ, ca fiind neîntemeiată.

Decizia este irevocabilă.

Președintele ședinței,
judecătorul

Tamara Chișca-Doneva

judecătorii

Ala Cobăneanu

Nina Vascan

Nicolae Craiu

Maria Ghervas